

Sygn. akt II CZ 52/15

POSTANOWIENIE

Dnia 10 września 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz

SSN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa "A." Spółki
z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
przeciwko Gminie Miasto Szczecin
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 10 września 2015 r.,
zażalenia strony powodowej
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 12 lutego 2015 r., sygn. akt I ACa 744/14,

1) uchyla zaskarżony wyrok,

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego Sądowi, który wyda orzeczenie kończące
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Strona powodowa domagała się zasądzenia części wynagrodzenia (trzeciej raty) w kwocie 244.000 zł, stwierdzonej w dniu 5 maja 2009 r. fakturą VAT nr [...], za wykonanie świadczenia stanowiącego przedmiot zobowiązania wynikającego z umowy zawartej z pozwaną w dniu 28 czerwca 2007 r. Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy oddalił to żądanie. Uznał za skuteczny podniesiony przez pozwaną zarzut potrącenia roszczenia przysługującego jej wobec strony powodowej z tytułu kar umownych na kwotę przewyższającą sumę dochodzoną pozwem.

Na skutek apelacji strony powodowej Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 12 lutego 2015 r. uchylił zaskarżony apelacją wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że Sąd Okręgowy oddalając powództwo nie rozpoznał istoty sprawy. Przejawiało się to, zdaniem Sądu Apelacyjnego, w tym, iż Sąd Okręgowy uznał, że wysokość całości kar umownych nie jest objęta badaniem sądu i nie jest możliwe ich miarkowanie, oraz w szeregu innych uchybień Sądu Okręgowego, w szczególności dotyczących uzasadnienia wydanego wyroku.

W opartym na art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażaleniu na wyrok z dnia 12 lutego 2015 r. strona powodowa zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez bezpodstawne przyjęcie istnienia podstawy - w postaci nierozpoznania istoty sprawy - do wydania orzeczenia kasatoryjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przy lekturze obszernego uzasadnienia zaskarżonego wyroku trudno się oprzeć wrażeniu - na co trafnie zwrócono uwagę w zażaleniu - że cały wysiłek włożony w motywację wydanego rozstrzygnięcia zmierza do poszukiwania jedynie argumentów za uchyleniem wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Nie ma w zasadzie w tym uzasadnieniu - poza wskazaniami dotyczącymi miarkowania kar umownych - wyraźnych wytycznych dla Sądu pierwszej instancji.

Strona powodowa podniosła zasadnie w zażaleniu, że wskazane przez Sąd Apelacyjny uchybienia w postaci niedokonania przez Sąd Okręgowy miarkowania kar umownych, nierozważenia okoliczności, które miałyby wpływ na wysokość sumy kar umownych, i nieprawidłowości w przeprowadzeniu dowodów oraz w sporządzeniu uzasadnienia, nie mogą być kwalifikowane jako nierozpoznanie istoty sprawy. Do nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji dochodzi - jak się przyjmuje w piśmiennictwie oraz orzecznictwie - tylko w razie zaniechania zbadania przez sąd pierwszej instancji materialnej przesłanki żądania powoda wskutek, zazwyczaj, bezpodstawnego stwierdzenia braku pozytywnej przesłanki jurysdykcyjnej (legitymacji procesowej strony, interesu prawnego w wytoczeniu powództwa) lub przyjęcia istnienia negatywnej przesłanki jurysdykcyjnej (skuteczności zarzutu przedawnienia dochodzonego roszczenia, naturalnego charakteru zobowiązania z innej przyczyny niż wskutek podniesienia zarzutu przedawnienia, sprzeczności powództwa ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa lub zasadami współżycia społecznego, uprzedniego zrzeczenia się dochodzonego roszczenia) albo, raczej wyjątkowo, wydania wyroku w innej sprawie niż przedstawiona w powództwie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, 5 listopada 2013 r., II PZ 27/13, 17 kwietnia 2015 r., III CZ 15/15).

Sąd Apelacyjny eksponując niedokonanie miarkowania kar umownych przez Sąd Okręgowy jako wyraz nierozpoznania istoty sprawy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym założył co najmniej częściowe istnienie roszczenia pozwanej z tytułu tych kar, gdyż miarkowanie nie może prowadzić do pełnej ich redukcji. Samo zatem nieprzeprowadzenie przez Sąd Okręgowy miarkowania kar umownych należnych pozwanej nie mogło stanowić podstawy do całkowitego zakwestionowania skuteczności dokonanego przez pozwaną potrącenia i tym samym do stwierdzenia z tego powodu całkowitego nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd Okręgowy, nawet przy, niepodzielanym przez Sąd Najwyższy w składzie orzekającym, uznaniu zarzutu potrącenia za negatywną przesłankę jurysdykcyjną. Uznaniu zarzutu potrącenia za negatywną przesłankę jurysdykcyjną sprzeciwia się to, że choć w razie przedstawienia do potrącenia dochodzonemu roszczeniu przez pozwanego swojej wzajemnej wierzytelności sąd nie rozstrzyga w sentencji o tej

wierzytelności, to jednak jej potrącenie z dochodzonego roszczenia stanowi przesłankę rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu charakteryzującą się tym, iż jej ziszczenie się zależy nie tylko od zbadania istnienia tej wierzytelności, ale i samego objętego żądaniem pozwu roszczenia, któremu ta wierzytelność jest przeciwstawiana.

Ze względu na zasadność podniesionego w zażaleniu zarzutu naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., a orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawił, zgodnie z 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c., sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.